

Jauniešu ar veselības problēmām vai invaliditāti aktīva iekļaušana

Kopsavilkums

Ievads

Šajā Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonda (*Eurofound*) pētījumā 11 valstīs (Dānijā, Vācijā, Īrijā, Spānijā, Francijā, Nīderlandē, Polijā, Portugālē, Slovākija Somijā un Apvienotajā Karalistē) un ES līmenī tika aplūkots stāvoklis, kādā atrodas jaunieši ar veselības problēmām vai invaliditāti, īpašu uzmanību pievēršot aktīvas iekļaušanas politikas īstenošanas novērtējumam valsts līmenī. Aktīvas iekļaušanas politikas mērķis ir integrēt pasākumus saistībā ar trīs pīlāriem — pienācīgiem ienākumiem, iekļaujošu darba tirgu un piekļuvi kvalitatīviem pakalpojumiem —, kas svarīgi cilvēkiem, kuri ir darba tirgū ir visvairāk atstumti. Pētījuma galvenais mērķis ir noskaidrot, kādi politikas pasākumi ir īstenoti, lai palīdzētu iekļaut darba tirgū jauniešus bezdarbniekus ar veselības problēmas vai invaliditāti. Pētījumā tika veikta 44 dažādu un inovatīvu labas prakses piemēru gadījumu izpēte, lai noteiktu pakalpojumu sniedzēju raksturīgās iezīmes un pieredzi, kā arī viņu projektu pamatā esošos veiksmes faktoros. Šīs izpētes mērķis bija formulēt secinājumus, ko varētu piemērot visā ES. Daži gadījumu izpētes piemēri bija vērsti uz garīgās veselības jautājuma izpēti; šis jautājums lielākajā daļā analizēto valstu rada aizvien lielākas bažas. Īpaša uzmanība tika pievērsta notiekošajām debatēm par reformām dalībvalstu līmenī.

Politikas konteksts

Jauniešiem ar veselības problēmām un invaliditāti ES ir grūti piekļūt darba tirgum. No ierobežotā informācijas daudzuma, kas pieejams par šo grupu, ir iespējams secināt, ka nodarbinātības līmenis ir ļoti zems un arvien lielāks skaits jauniešu izmanto invaliditātes un citus pabalstus vai nu tieši pēc skolas pabeigšanas, vai uzsākot darba gaitas. Ir grūti atrast statistikas datus par to, cik liela ir šo cilvēku grupa, — nodarbinātības statistikā netiek reģistrēti jauniešu veselības stāvoklis, savukārt no veselības un invaliditātes statistikas informāciju par jauniešu nodarbinātības statusu ir grūti iegūt.

Jauniešu ar veselības problēmām un invaliditāti situācijā ir svarīgas vairākas ES politikas jomas, taču nozīmīgākā no tām ir aktīva iekļaušana. Tomēr šie jaunieši nevar pilnībā izmantot aktīvas iekļaušanas priekšrocības, ja papildus pienācīgiem ienākumiem, iekļaujošam darba tirgum un kvalitatīvu pakalpojumu pieejamībai netiek nodrošināta izglītība un mūžizglītība. Jauniešiem, kas grasās uzsākt darba gaitas, izglītība ir ārkārtīgi svarīga. Potenciāli svarīgas ir arī citas politikas jomas, piemēram, tās, kuras vērstas uz nodarbinātību, diskrimināciju un personām ar invaliditāti, taču kuras nav īpaši paredzētas jauniešiem ar veselības problēmām vai invaliditāti.

Būtiskākie secinājumi

Dalībvalstu tiesību akti un valsts programmas

Pētījumā minētajās dalībvalstīs tika noteikti 144 tiesību akti un 117 atbilstošas programmas, kuru darbības joma aptver vairāk nekā vienu aktīvas iekļaušanas pīlāru. Lai gan šajās iniciatīvās noteiktais un saistītie pasākumi ir saderīgi ar ES aktīvas iekļaušanas politiku, ir skaidrs, ka vairumā gadījumu iemesli minēto iniciatīvu ierosināšanai bija tikai daļēji saistīti ar šo politiku. Turklāt ir arī skaidrs, ka šajos pasākumos izvirzītie mērķi attiecībā uz jauniešiem ar invaliditāti vai veselības problēmām dažādās dalībvalstīs ievērojami atšķiras.

Šajā pētījumā tika gūtas vairākas svarīgas atziņas.

- Cilvēku ar veselības problēmām vai invaliditāti vajadzības arvien biežāk tiek apmierinātas vispārējā līmenī, nevis, nodrošinot īpašus pakalpojumus.
- Invalīdu aprūpes iestāžu pakalpojumiem joprojām ir liela nozīme vairākās valstīs.

- Koncentrēšanās uz pāreju no skolu sistēmas uz nodarbinātības sistēmu ir nozīmīgs un produktīvs veids, kā risināt šo jauniešu problēmas.
- Stimuli, kas izpaužas kā atbalsts darba devējiem vai nodarbinātības kvotas, tiek izmantoti salīdzinoši plaši, lai gan vairākumā kvotu sistēmu jaunieši ir nepietiekami pārstāvēti.
- Ekonomiskās krīzes dēļ pakalpojumu finansēšana daudzās valstīs ir apgrūtināta.

Labā prakse

Gadījumu izpētē bija iespējams izdalīt vairākus principus.

- Lai jauniešiem palīdzētu iekļauties darba tirgū, ir nepieciešams nodrošināt integrētu pieeju attiecībā uz prasmju pilnveidi, apmācību un darbā iekārtošanu.
- Lai vēlmi strādāt impulsu un uzturētu prasmes atbilstošā līmenī, uzreiz pēc apmācības jānodrošina reāla darbavieta.
- Personām jānodrošina iespēja izvēlēties savas profesionālās darbības jomu, kā arī pieņemt reālus lēmumus par tās virzību.
- Ir nepieciešams sniegt atbalstu darba devējiem saistībā ar personu ar invaliditāti pieņemšanu darbā, apmācību un paturēšanu darbā.
- Visiem projektiem galvenokārt jābūt vēršot uz to, lai darba tirgū varētu iesaistīties jebkurš, kas to spēj un vēlas.
- Lai attīstītu labu projektu, kas atbilst aktīvas iekļaušanas pieejai, ir nepieciešams laiks.

Ir pārliecinoši pierādīts, kuri līdzekļi ir efektīvi attiecībā uz jauniešu ar veselības problēmām un invaliditāti iekļaušanu, kā arī ir noteiktas grūtības, ar ko jāsasaskaras, īstenojot šādu iekļaušanu. Labu praksi raksturo vairāki elementi, piemēram, ir jāizmanto proaktīva pieeja, jānodrošina elastīgi pabalsti, jāsekmē vienmērīgāka pāreja no skolas uz darba tirgu, kā arī jāīsteno pieeja, kurā tiek piedāvātas darba iespējas.

Gadījuma izpētē tika konstatētas šādas galvenās problēmas:

- aktīvas iekļaušanas pieejai ir ierobežota ietekme uz projektu plānošanu un īstenošanu, turklāt tās ietekme tika novērota tikai dažās valstīs;
- iniciatīvas, kuru ietvaros īstēnotie pasākumi aptvēra vairāk nekā vienu pīlāru, parasti bija veiksmīgākas;
- lai īstēnotu aktīvas iekļaušanas politiku, ir nepieciešama laba sadarbība starp četrus pīlārus (ietverot izglītību) pakalpojumiem, taču šādu sadarbību ir grūti panākt.

Politikas norādes

- Pašlaik kā politikā, tā arī praksē jauniešiem ar veselības problēmām vai invaliditāti netiek pievērsta pienācīga uzmanība, tāpēc ir nepieciešams pievērst īpašu uzmanību šai grupai.
- Ievērojami jāuzlabo datu vākšanas un ziņojumu sniegšanas process.
- Nepieciešams efektīvāk risināt jautājumus saistībā ar garīgās veselības problēmām, kas ir viens no mērķgrupas sociālās atstumtības faktoriem.
- Mērķgrupas sasniegšanai ir nepieciešams izstrādāt jaunus politikas rīkus.
- Lai nodrošinātu aktīvu iekļaušanu, ir efektīvāk jāintegrē pakalpojumu sniegšanas sistēmas.
- Lai aktīva iekļaušana būtu veiksmīga, ir nepieciešama galveno pārvaldes iestāžu un citu ieinteresēto pušu kopīga rīcība.
- Politikas izstrādē un praksē ir nepieciešams mācīties no esošajiem pierādījumiem. Gadījumu izpētē iegūtie nezinātniskie pierādījumi sniedz ieskatu tajā, kādi līdzekļi ir efektīvi un kādi elementi jāiekļauj politikas uzlabojumos.
- Gan politikas izstrādē, gan praksē jāņem vērā vairāki būtiski faktori, kas galvenokārt ir saistīti ar ekonomikas satricinājumu, kurš bija vērojams lielākajā daļā Eiropas teritorijas. Jaunieši ar veselības problēmām ir vismazāk aizsargātā iedzīvotāju grupa, tāpēc ir nepieciešami pasākumi, kas radītu pieprasījumu pēc šīs iedzīvotāju grupas darbaspēka.

Papildu informācija

Ja vēlaties saņemt sīkāku informāciju, lūdzu, sazinieties ar pētnieci *Anna Ludwinek*, nosūtot e-pastu uz adresi: alu@eurofound.europa.eu.